

Sygn. akt I ACa 1587/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lutego 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Władysław Pawlak
Sędziowie:	SSA Grzegorz Krężolek (spr.) SSA Sławomir Jamróg
Protokolant:	st. prot. sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu w dniu 21 lutego 2014 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa A. G. (1) i A. G. (2)

przeciwko (...) SA w W.

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 16 października 2013 r. sygn. akt I C 3145/12

oddala obydwie apelacje i znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt : I ACa 1587/ 13

UZASADNIENIE

A. G. (1) działająca imieniem własnym oraz jako przedstawiciel ustawowy córki A. , domagała się zasądzenia od (...) SA w W. , na rzecz każdej z nich kwot po 100 000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty z tytułu zadośćuczynienia za doznane krzywdy w związku z następstwami , w sferze ich psychiki śmierci męża i ojca P. G. , która nastąpiła w wypadku komunikacyjnym , który miał miejsce w dniu 26 listopada 2003r.

Podstawy odpowiedzialności strony pozwanej upatrywały w tym , że sprawca wypadku był związany z nią , w chwili zdarzenia , umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych.

W motywach żądań wskazały , że śmierć R. G. , który tworzył z powódką A. G. (1) zgodne , wspierające się nawzajem małżeństwo , była ogromnym , traumatycznym przeżyciem , którego konsekwencje w sferze psychicznej obu powódek nadal wpływają na ich aktualne życie mimo , że od wypadku minęło już niemal dziesięć lat. Szczególnie negatywne

konsekwencje mają one obecnie dla córki zmarłego A. , która nie ma , w okresie dojrzewania ukształtowanego modelu ojca , jako wzorca osobowościowego , a przez jego brak czuje się gorsza w grupie rówieśniczej.

Powódki , jak dotąd, nie dochodziły od strony pozwanej roszczeń z tytułu zadośćuczynienia za doznane krzywdy , ubiegając się w ramach , postępowania wewnątrz ubezpieczeniowego , a następnie przed Sądem Okręgowym w Kielcach , w sprawie o sygnaturze I C 2065/ 05 zarówno odszkodowań z tytułu znacznego pogorszenia się ich sytuacji życiowej oraz świadczeń rentowych , mających wyrównywać zwiększone na skutek braku ojca i męża potrzeby. Nadto A. G. (1) dochodziła zwrotu kosztów pogrzebu i wybudowania nagrobka.

Z tych tytułów otrzymały one dotąd kwoty odpowiednio : wdowa po zmarłym 66 554 zł i córka 61 554 złote oraz renty z tytułu zwiększonych potrzeb , w wymiarach miesięcznych po 226 złotych.

Odpowiadając na pozew strona pozwana domagała się oddalenia powództwa oraz obciążenia przeciwniczek procesowych kosztami sporu.

Nie negując tego , że w chwili zdarzenia sprawca wypadku był związany z (...) SA umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych , odwołując się do daty wypadku , zakwestionowała podstawę swojej odpowiedzialności twierdząc , że jej zakres nie obejmował w dacie istotnej dla rozstrzygnięcia odpowiedzialności za szkody poniesione przez osoby pośrednio poszkodowane śmiercią ofiary wypadku.

Odwołując się do brzmienia ówczesnie obowiązującego §10 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1992r w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów twierdziła, iż jest wolna od odpowiedzialności za krzywdy jakich miały doznać powódki , a których wyrównania poprzez zapłatę zadośćuczynienia się domagają. Podnosiła , że panująca w tym czasie wykładnia normy art. 448 kc w zw z art. 24 §1 kc wykluczała uznawanie , że więź rodzinna , pomiędzy ofiarą wypadku , a członkiem jego najbliższej rodziny stanowi dobro osobiste pokrzywdzonego, podlegające na podstawie tej regulacji ochronie.

Ponadto wskazywała , iż kwoty dochodzone pozwem są rażąco wygórowane albowiem nie uwzględniają tego , że Sąd Okręgowy w Kielcach orzekając w sprawie I C 2065/05 i przyznając powódkom odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, uwzględnił już w jego ramach te wszystkie następstwa w sferze psychiki obu żądających zadośćuczynienia , śmierci R. G. . Dał temu wyraz w sposób jednoznaczny w motywach orzeczenia wskazując m. in jako tego rodzaju konsekwencje : osłabienie aktywności życiowej, po stronie powódek , odgraniczenie zarobków i zwiększenie wydatków po stronie A. G. (1) oraz to , że córka A. będzie wychowywana się bez ojca , jako wzorca kształtującego jej osobowość.

Zatem obecnie , zdaniem ubezpieczyciela, odwoływanie się do tych następstw śmierci ofiary wypadku nie może wpływać na wysokość świadczenia mającego rekompensować doznane krzywdy , w konsekwencji czego , o ile w ogóle jest ono należne, to z całą pewnością nie w kwotach dochodzonych przez powódki. Już w toku postępowania rozpoznawczego strona pozwana twierdziła , że wadliwie określony jest w żądaniu pozwu początkowy termin płatności odsetek od dochodzonych sum żądań głównych , który winien rozpoczynać się po upływie 30 dni od daty doręczenia ubezpieczycielowi sprawy wypadku odpisu pozwu albowiem wcześniej tego rodzaju żądania nie były przez pokrzywdzone wobec niego formułowane.

Następnie zgłosiła także zarzut uwzględnienie którego prowadziłby do odrzucenia pozwu , twierdząc , że w sprawie zachodzi powaga rzeczy osądzonej , a to wobec wydania przez Sąd Okręgowy w Kielcach uprzednio wyroku w sprawie I C 2065/05.

Wyrokiem z dnia 16 października 2013r Sąd Okręgowy w Kielcach :

- zasądził od strony pozwanej na rzecz powódek tytułem zadośćuczynienia kwoty po 30 000 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia wyrokowania[pkt I] ,

- w pozostałym zakresie powództwo oddalił [pkt II] ,
- zasądził na ich rzecz od strony przeciwnej kwoty po 1087, 65 zł tytułem zwrotu części kosztów procesu [pkt III] ,
- nie obciążył ich kosztami postępowania należnymi ubezpieczycielowi, [pkt IV] ,
- nakazał sięgnąć od strony pozwanej na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Kielcach część kosztów sądowych , których wobec udzielania im zwolnienia , powódki nie miały obowiązku pokryć [pkt V sentencji wyroku.]

Sąd I instancji ustalił następujące fakty istotne dla rozstrzygnięcia :

W dniu 26 listopada 2003r w miejscowości B. doszło do zderzenia samochodu ciężarowego w autobusem w wyniku którego , na skutek odniesionych obrażeń zmarł P. G.. Sprawca wypadku , kierowca ciężarówki, został skazany prawomocnym wyrokiem za przestępstwo z art. 173 §4 kk. Pojazd prowadzony przez niego był ubezpieczony w ramach umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody wywołane ich ruchem.

R. G. i powódka A. G. (1) byli zgodnym , kochającym się małżeństwem. Przez śmiercią męża wyremontowali i zamieszkali w domu należącym do dziadków powódki. Mieli liczne wspólne plany w tym te dotyczące posiadania kolejnego potomka. Ich jedyną córką była powódka A. G. (2) , licząca w chwili śmierci ojca trzy lata.

Żona zmarłego jest osobą niepełnosprawną w umiarkowanym stopniu , cierpiąc na dysplazję włóknistą kości piszczelowej prawej nogi. Ma porażony nerw strzałkowy oraz zniekształconą stopę . To schorzenie i jego następstwa powodowały , że większość prac w domu , w tym także tych związanych z opieką nad małą A. , wykonywał przed śmiercią mąż. Pracował , wspólnie z żoną w tym samym Przedsiębiorstwie Produkcyjno - Usługowym (...) „ - Zakład Pracy (...) w S. , jako operator wózka widłowego za wynagrodzeniem 800 złotych miesięcznie , zwiększanego o premie. Był postrzegany jako osoba zaradna i pracowita. A. G. (1) , która była bezpośrednim świadkiem następstw wypadku , po śmierci męża zamieszkała ze swoimi rodzicami , którzy pomagali jej w wykonywaniu codziennych obowiązków.

Konsekwencje zgonu przejawiały się występowaniem u niej zaburzeń adaptacyjnych, bezsennością , bólami żołądka i głowy , dolegliwościami układu krążenia , a także poczuciem pustki , rozpaczą, a następnie długotrwałym smutkiem . Miała myśli samobójcze , wycofała się z życia towarzyskiego. Okres żałoby u powódki przedłużał się wobec silnej więzi emocjonalnej ze zmarłym i trwał przez około 2 lata od dnia śmierci męża , przebiegając w zaostrzony sposób

Początkowo starała się sobie sama w tej sytuacji poradzić ale w 2004r sięgnęła po pomoc psychologiczną. Terapii jednak nie ukończyła. Podjęła leczenie psychiatryczne w (...) w S. ale i ono nie było systematyczne. Zwraçała się o pomoc do lekarza wówczas , gdy nie mogła sobie poradzić ze swoimi problemami . Po upływie okresu żałoby stan A. G. (1) podlegał stopniowej poprawie , emocje uległy wyciszeniu i nie utrudniają już obecnie powódce codziennego życia . Negatywne wspomnienia powracają przede wszystkim przy okazji uroczystości rodzinnych.

A. G. (1) ukończyła studia , zmieniła pracę i jest obecnie zatrudniona jako sprzedawca za wynagrodzeniem 1500 złotych miesięcznie . Poza tym otrzymuje rentę rodzinną , w wymiarze 700 złotych w skali miesiąca oraz świadczenie rentowe w kwocie 226 złotych zasądzone od ubezpieczyciela sprawcy wypadku przez Sąd Okręgowy w Kielcach w sprawie o sygnaturze I C 2065/05. Mieszka wraz córką w S. gdzie kupiła mieszkanie. Chciała nawiązać znajomość z nowym parterem ale zaniechała tych planów wobec sprzeciwu córki.

Z dalszych ustaleń Sądu Okręgowego wynika , że z uwagi na wiek A. G. (2) w chwili śmierci ojca nie miała ukształtowanego wówczas jego wizerunku. Ojciec za życia bawił się z nią budując w ten sposób więź z córką. Po jego śmierci dziecko zamknęło się w sobie , miało problemy ze snem i stany lekowe pozostając w oddziaływaniu żałoby , którą przeżywała matka. Obecnie liczy trzynaście lat i jej problemy emocjonalne przede wszystkim związane z okresem dojrzewania są spotęgowane także faktem śmierci ojca. Czuje się , w relacjach z rówieśnikami gorsza ,

niedowartościowana, skrzywdzona. Kontaktów tych raczej unika, nie widzi potrzeby rozwijania, poszerzania ich. . Na obecnym etapie rozwoju wymaga wsparcia psychologicznego, któremu się jednak nie poddaje.

Z ustaleń tych wynika także, iż w styczniu 2004r A. G. (1) wystąpiła do strony pozwanej, tak imieniem własnym jak i córki o świadczenia z tytułu odszkodowania z racji istotnego pogorszenia sytuacji osobistej obu, spowodowanej śmiercią męża jak również o przyznanie rent z tytułu zwiększonych potrzeb oraz zwrotu na jej rzecz kosztów pogrzebu i wybudowania nagrobka. Ubezpieczyciel, w uznaniu tych żądań za w części uzasadnione wypłacił najpierw w dniu 16 kwietnia a następnie 8 czerwca 2004r na rzecz wdowy po zmarłym: 40 000 złotych z tytułu odszkodowania, i 4 950 złotych z tytułu kosztów pogrzebu, następnie tę sumę uzupełniając dalszą kwotą 9 390, 30 zł, odpowiadającą kosztom wzniesienia nagrobka.

Na rzecz małoletniej A. wypłacił odszkodowanie w wysokości 35 000 złotych.

Sąd Okręgowy w Kielcach w sprawie o sygnaturze I C 2065/ 05, na podstawie wyroku z dnia 27 kwietnia 2006r zasądził od (...) SA na rzecz powódek dalsze kwoty po 26 000 zł z odsetkami od dnia wyrokowania z tytułu odszkodowań z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej oraz summy po 554 złote jako skapitalizowanych świadczeń rentowych z tytułu zwiększonych potrzeb, a nadto kwoty rent, na rzecz każdej z uprawnionych po 226 złotych miesięcznie na przyszłość. W pozostałych zakresach żądania obu oddalił. Wyrok Sądu Okręgowego uprawomocnił się bez zaskarżenia.

Jak wynikało z pisemnych motywów rozstrzygnięcia oceniając zakres roszczeń odszkodowawczych, które uznał za usprawiedliwione wziął pod rozwagę następstwa śmierci R. G. w sferze psychiki obu poszkodowanych w tym ograniczenie ich aktywności życiowej, a także brak na przyszłość wsparcia duchowego w realizacji wspólnych planów, w odniesieniu jak i konsekwencje w dalszym rozwoju A. G. (2), braku wzorca osobowościowego tragicznie zmarłego ojca.

W rozważaniach prawnych, oceniając jako niezasadny postawiony przez stronę pozwaną zarzut powagi rzeczy osądzonej dla braku tożsamości rodzajowej roszczeń obecnie dochodzonych przez powódki oraz tych, które były przedmiotem rozstrzygnięcia przez Sąd Okręgowy w Kielcach w sprawie o sygnaturze I C 2065/ 05, rozpoczął je od wyrażenia oceny, że fakt iż zdarzenie wywołujące krzywdę miało miejsce przed 3 sierpnia 2008r, kiedy wprowadzona została do porządku prawnego norma art. 446 §4 kc pozwalająca na dochodzenie przez członków najbliższej rodziny zmarłego zadośćuczynienia za uszczerbek niemajątkowy wywołany jego śmiercią, nie stanowi przeszkody do tego aby tego rodzaju roszczeń dochodzić one mogły na podstawie art. 448 kc w zw z art. 24 §1 kc.

Odwołując się m. in. do stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w uchwale z 22 października 2010 r, sygn.. III CZP 76/ 10, powołanej za zbiorem Lex nr 604152 uznał, że w takiej sytuacji zgon osoby najbliższej stanowi o naruszeniu dobra osobistego w postaci więzi rodzinnej, która nagle zerwana poprzez jej śmierć może wywoływać uszczerbek niemajątkowy podlegający wyrównaniu poprzez zapłatę zadośćuczynienia.

Nie podzielił także Sąd I instancji stanowiska prezentowanego w toku sporu przez ubezpieczyciela sprawcy wypadku, który twierdził, że zakres jego odpowiedzialności wyłącza możliwość skutecznego dochodzenia tego rodzajowo oznaczonego roszczenia wobec niego, stając na stanowisku, że członek najbliższej rodziny jest, wobec naruszenia wskazanego wyżej dobra osobistego, podmiotem bezpośrednio pokrzywdzonym w następstwie śmierci, w tym przypadku rodzica i męża, co wyklucza trafność argumentacji prawnej strony pozwanej.

Prezentowany przez siebie pogląd wsparł, wyrażającymi tę samą myśl orzeczeniami Sądu Najwyższego.

Kolejną część rozważań prawnych poświęcając ocenie rozmiarów należnego pokrzywdzonym zadośćuczynienia, w odwołaniu się do analizy faktów ustalonych w sprawie, doniosłych z punktu widzenia rozmiaru uszczerbku niemajątkowego jakiego obydwie na skutek śmierci R. G. doznały, uznał, uwzględniając także to, że część tych następstw w sferze psychiki obu brał już pod rozwagę Sąd Okręgowy w Kielcach, określając w sprawie I C 2065/05 kwoty należnych powódkom kwot odszkodowań z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej, uznał, że ich

roszczenia o zapłatę zadośćuczynień są usprawiedliwione w zakresie kwot po 30 000 złotych w odniesieniu do każdej z nich.

Zwrócił przy tym uwagę , że rodzaj i intensywność negatywnych przeżyć psychicznych w przypadku A. G. (1) była, w okresie nieodległym od samego wypadku bardzo znaczna, tym bardziej , że utraciła ona męża , który ją wspierał w każdej sferze życia codziennego i musiała je całkowicie przeorganizować nie mogąc liczyć na jego pomoc , ale z biegiem czasu te konsekwencje nie były już tak odczuwalne, a emocje uległy wyciszeniu.

Z kolei w odniesieniu do córki A. , wobec jej wieku w chwili wypadku, nie były na początku rozważanego okresu znaczne ale w miarę rozwoju dziecka , w sytuacji dorastania powódki zwiększały się , oddziałując negatywnie na proces kształtowania się jej osobowości.

Określając początkowy termin płatności odsetek od przyznanych świadczeń począwszy od daty wyrokowania , Sąd uznał , że za takim jego oznaczeniem przemówiło to , że zakres uszczerbku niemajątkowego , które ma kompensować świadczenie z tytułu zadośćuczynienia / nie zgłoszone przez powódki stronie pozwanej wcześniej/ , został ustalony na podstawie całokształtu okoliczności faktycznych odnoszących do rozmiarów krzywd , ustalonych dopiero w chwili zamknięcia rozprawy.

Podstawą rozstrzygnięcia o kosztach sporu była , w odniesieniu do tych , które były należne powódkom , norma art. 100 kpc , natomiast szczególna sytuacja osobista powódek jak również charakter dochodzonych przez nie roszczeń usprawiedliwił , jego zdaniem , to aby w oparciu o normę art. 102 kpc nie obciążać ich tą ich częścią która , zważywszy na zakres uwzględnionej części żądań , należna byłaby stronie przeciwnej.

To , w jakiej części okazały się one zasadnymi dało także Sądowi I instancji podstawę do określenia rozmiaru obowiązku fiskalnego nałożonego na (...) SA , co do zwrotu należnych Skarbowi Państwa kosztów sądowych , których powódki nie miały obowiązku ponosić.

Apelacje od tego orzeczenia złożyły obydwie strony.

Powódki , obejmując środkiem odwoławczym wyrok Sądu I instancji w zakresie, który wyznaczały punkty I , II i III sentencji, domagały się zreformowania zaskarżonej jego części poprzez zasądzenie na ich rzecz , tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, dalszych kwot po 70 000 złotych oraz obciążenie przeciwnika procesowego kosztami postępowania za obydwie instancje , w tym kosztami zastępstwa procesowego , powiększonego o podatek od towarów i usług.

Apelacja A. i A. G. (2) została oparta na zarzucie naruszenia prawa materialnego, a to art. 448 kc w zw z art. 24 §1 kc , w następstwie jego nieprawidłowego zastosowania i w konsekwencji wadliwego uznania , że zasądzone na ich rzecz kwoty po 30 000 złotych w sposób właściwy rekompensują krzywdy jakich doznały na skutek śmierci męża i ojca . W ich ocenie sumami , które realizują tę funkcję zadośćuczynienia są kwoty po 100 000 złotych na rzecz każdej z nich.

W motywach mających uzasadnić trafność stawianego zarzutu powódki, przytaczając poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne , w tej ich części , która obrazowała następstwa śmierci P. G. w ich psychice , podnosiły , że Sąd nie docenił zarówno rodzajowego charakteru tych następstw jak i ich trwałości w przypadku obydwóch pokrzywdzonych.

(...) SA zaskarżając wyrok Sądu I instancji w całości domagał się jego zmiany poprzez oddalenie powództwa oraz obciążenie powódek kosztami sporu za obydwie instancje.

Środek odwoławczy został oparty na zarzucie naruszenia prawa materialnego mającego być zrealizowanym przez dokonanie przez Sąd I instancji nieprawidłowej wykładni :

- §10 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Finansów sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody wywołane ruchem tych pojazdów , w brzemieniu obowiązującym w dacie zaistnienia wypadku [DzU z 2000 Nr 26 poz. 310] , wobec zasądzenia na

rzecz powódek świadczeń z tytułu zadośćuczynienia za doznana krzywdę mimo , że powołana norma Rozporządzenia zawiera katalog dóbr osobistych naruszenie których rodzi odpowiedzialność ubezpieczyciela ich naruszcyciela , nie obejmując przy tym dobra w postaci zerwania więzi rodzinnej w następstwie śmierci poszkodowanego , wiążącej go dotąd z najbliższymi członkami rodziny. Takie brzmienie tej normy , w ocenie ubezpieczyciela , wbrew stanowisku prawnemu Sądu Okręgowego, wyklucza przypisanie mu odpowiedzialności wobec pokrzywdzonych za wyrównanie doznanych przez nie krzywd.

- art. 448 w zw z art. 24 §1 kc w następstwie wadliwego przyjęcia , że powódki jako żona i córka zmarłego są osobami bezpośrednio poszkodowanymi,, a nadto nie wzięcia pod rozwagę , że źródłem odpowiedzialności opartej na art. 448 kc jest samo naruszenie dobra osobistego , a nie zgon osoby najbliższej podmiotu dochodzącego zadośćuczynienia . Nadto wada ta miała polega na nie uwzględnieniu , że na zakres otrzymanych uprzednio przez powódki świadczeń z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej w związku ze śmiercią P. G. miały wpływ także te okoliczności , które były związane z negatywnymi następstwami tego zgonu w sferze psychiki ich obu. Tym samym , w ocenie apelującego doznane przez powódki uszczerbki niemajątkowe zostały już wcześniej rekompensowane w drodze stosowanie podwyższonych świadczeń odszkodowawczych , co tym bardziej winno prowadzić do oddalenia w całości ich żądań zawartych w pozwie.

Ponadto strona pozwana zarzuciła nietrafne zastosowanie przez Sąd I instancji wobec powódek normy art. 102 kpc albowiem jej zdaniem brak było podstaw by odstąpić od obciążania ich kosztami procesu należnymi apelującej.

W motywach środka odwoławczego ubezpieczyciel powtórzył te same argumenty jakie powoływał w swoim stanowisku procesowym w ramach postępowania rozpoznawczego przed Sądem I instancji na podstawie którego uważał , że roszczenia powódek , co do zasady , winny podlegać oddaleniu. Ponadto zwracał uwagę na motywy rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w Kielcach zapadłego w sprawie I C 2065 /06 , które , w ocenie apelującego , stanowią wystarczający argument za nietrafnością poglądu prawnego Sądu I instancji uznającego , że powódkom należą się świadczenia z tytułu zadośćuczynienia za doznana krzywdę. Oto bowiem wszystkie uszczerbki , jakich rzeczywiście doznały , w tym natury niemajątkowej zostały już uprzednio wyrównane poprzez zasądzenie we wskazanej wyżej sprawie świadczeń tytułu odszkodowania , którego podstawą była norma art. 446 §3 kc.

Rozpoznając apelacje Sąd Apelacyjny rozważył :

Środki odwoławcze stron nie są uzasadnione i podlegają oddaleniu.

Apelacja zarówno powódek jak i (...) SA nie opierają się na zarzutach dotyczących sposobu w jaki Sąd I instancji dokonał ustalenia faktów , które uczynił podstawą kontrolowanego instancyjnie orzeczenia, ich kompletności czy też zgodności z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Nie kwestionowanie tych ustaleń przez strony ma tę konsekwencję , że przy braku podstaw do ich negowania przez Sąd II instancji , ustalenia te zostają przyjęte przez ten Sąd za własne.

Wobec szerszego zakresu apelacji strony pozwanej zostanie ona omówiona w pierwszej kolejności .

Ubezpieczyciel sprawcy wypadku nietrafnie kwestionuje , powołując zarzuty naruszenia prawa materialnego , zasadę swojej odpowiedzialności , odwołując się w szczególności do daty zdarzenia wywołującego krzywdę powódek oraz ówczesnie obowiązującego stanu prawnego , który nie obejmował obecnie obowiązującej normy art. 446 §4 kc.

Zgodnie z utrwalonym już stanowiskiem Sądu Najwyższego , które Sąd Apelacyjny podziela , okoliczność , że zdarzenie wywołujące kompensowaną krzywdę miało miejsce przed dniem wejścia w życie wskazanego wyżej przepisu nie wyklucza możliwości dochodzenia zadośćuczynienia przez członka rodziny zmarłego przy czym jego podstawą normatywną jest art. 448 kc w zw z art. 24 §1 kc. Zgodnie z tym stanowiskiem poprzez śmierć wywołaną deliktem sprawcy zdarzenia dochodzi do naruszenia dobra osobistego pokrzywdzonego w postaci istniejącej uprzednio bliskiej więzi rodzinnej z ofiarą wypadku. Tym samym otwiera to możliwość dochodzenia zadośćuczynienia

mającego wyrównywać doznany w ten sposób uszczerbek niemajątkowy i to nie tylko od sprawcy ale także od jego ubezpieczyciela, który jest odpowiedzialny za ich wyrównanie, a zakres tej odpowiedzialności wyznacza zakres odpowiedzialności samego sprawcy.

Dlatego w rozpoznawanej sprawie strona pozwana nie mogła skutecznie, odwołując się do postanowienia §10 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 1992r w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów, w brzmieniu istotnym z punktu widzenia rozstrzygnięcia, [DzU z 2000 Nr 26 poz. 310] skutecznie podważyć zasady swojej odpowiedzialności za wyrównanie uszczerbków niemajątkowych, do rekompensaty których zmierzały powódki, dochodząc zadośćuczynień. Ta, mająca w sprawie zastosowanie, norma nie wyznacza bowiem granic odpowiedzialności sprawcy wypadku ani też nie limituje rodzaju dóbr, pozostających pod ochroną prawa cywilnego, które mogą być naruszone dokonany przez niego czynem niedozwolonym.

/ por. bliżej w tej materii stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w judykatach : z 25 lutego 2004r, sygn.. II CSK 17/03, z 6 lutego 2008r, sygn.. II CSK 459/07, z 10 listopada 2010r, sygn. II CSK 248/10, z 25 maja 2011r, sygn. II CSK 537/ 10 oraz z dnia 20 grudnia 2012r, sygn. III CZP 93/12 - wszystkie powołane za zbiorem Legalis /

Uznanie za nietrafny pierwszy z zarzutów apelacyjnych, podzielenie którego prowadziłoby do uznania żądań powódek za nieusprawiedliwione w całości, czyni aktualnym dokonanie oceny drogiego z nich, w oparciu o który (...) SA uznaje, że krzywdy jakich doznały powódki zostały już zrekompensowane świadczeniami im wypłaconymi w ramach przyznanych odszkodowań za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, tak przez stronę pozwaną, w ramach postępowania wewnątrz ubezpieczeniowego jak i poprzez świadczenia, które z tego tytułu zostały im przyznane przez Sąd Okręgowy w Kielcach w wyroku zapadłym w sprawie 2065/05.

Zarzut ten jako chybiony należy odeprzeć.

Odszkodowanie z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej ma pokrywać uszczerbek o wymiarze wprawdzie ściśle majątkowym tym nie mniej jego elementy nie są precyzyjnie wymierne i wymagają uwzględnienia wszystkich okoliczności faktycznych ustalonych w rozstrzyganej sprawie, mających wpływ na pogorszenie tej sytuacji, osoby będącej najbliższym członkiem rodziny zmarłego. Przynależą do nich także te, które odnoszą się do sfery przeżyć psychicznych, których konsekwencje wpływają na ograniczenie witalności życiowej, powstanie zniechęcenia do realizacji uprzednich założonych planów spowodowanego trwałą utratą dorad okazywanego przez osobę tragicznie zmarłą wsparcia duchowego oraz faktycznego przy podejmowaniu codziennych czynności życiowych jak również świadomości, iż tego rodzaju utrata ma charakter nieodwracalny. Te niemajątkowe elementy, mające wpływ zaistnienie tego pogorszenia to, szczególnie w sytuacji dziecka, także utrata wzorca osobowościowego wpływająca na sposób kształtowania się w przyszłości struktury psychicznej pokrzywdzonego, która może oddziaływać negatywnie na jego przyszłe powodzenie życiowe

Jak wynika z uzasadnienia wyroku wydanego przez Sąd Okręgowy w Kielcach w dniu 27 kwietnia 2006r w sprawie o sygnaturze I C 2065/05, rozstrzygając w nim o przyznaniu na rzecz powódek dalszych [poza dotąd wypłaconymi przez stronę pozwaną w postępowaniu likwidacyjnym] świadczeń odszkodowawczych z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej, uwzględnił takie następstwa śmierci R. G. o charakterze także nie mające majątkowego wymiaru jak pozbawienie żony dotychczasowej pomocy i duchowego wsparcia dotąd świadczonego jej przez męża, a w odniesieniu do A. G. (2) utratę najważniejszej, z uwagi na silną więź emocjonalną ojca z córką, osoby wpływającej na jej rozwój, co zdaniem Sądu może mieć wpływ na proces jej duchowego oraz fizycznego rozwoju w przyszłości. /por. motywy rozstrzygnięcia w sprawie I C 2065/05 - akta załączone jako związkowe/.

Uwzględnienie już wówczas tych okoliczności przez Sąd nie może nie mieć wpływu, w tym także przez pryzmat rzeczywistego wymiaru ekonomicznego świadczeń przyznanych w kwietniu 2006r, na określenie rozmiaru ilościowego świadczenia, które jest powódkom należne z tytułu zadośćuczynienia za spowodowane następstwami wypadku krzywdy. Uwzględnianie ich jest tym bardziej usprawiedliwione, że zgodnie z wolą ustawodawcy kwota przyznanego zadośćuczynienia, także o ile podstawą jego dochodzenia jest norma art. 448 kc w zw z art. 24 §1 kc

ma być sumą odpowiednią do rozmiaru rzeczywiście doznanego uszczerbku niemajątkowego, ocena którego musi być oparta na analizie wszystkich istotnych okoliczności wskazujących na jego skalę ale z drugiej strony taką, której świadczenie nie będzie prowadziło do pokrycia doznanego uszczerbku w całości. Ustawodawca bowiem wykluczył w tym przypadku zasadę kompensacji pełnej.

Nie można także określając rozmiar tego świadczenia nie brać pod rozwagę z jednej strony tego, że jest ono świadczeniem jednorazowym mającym wyrównywać „całą krzywdę”, w tym te negatywne przeżycia psychiczne i ból, które odczuwać będzie pokrzywdzony także po wydaniu przez Sąd rozstrzygnięcia ale z drugiej także i to, że świadczenie to nie może prowadzić do wzbogacenia tego, któremu szkodę tego rodzaju delikt sprawcy wyrządził.

Wbrew stanowisku apelującego (...) SA nie można zasadnie uznawać, że wypłacone dotąd powódkom świadczenia odszkodowawcze z tytułu znacznego pogorszenia się ich sytuacji życiowej spowodowanego śmiercią męża i ojca w ramach którego były brane pod rozwagę jedynie niektóre spośród niemajątkowych konwencji tej straty, w pełni rekompensują krzywdy jakich doznały powódki.

W ocenie Sądu II instancji zasadnym jest stanowisko prawne Sądu Okręgowego, który żądanie przyznania świadczeń z tytułu zadośćuczynienia uznał za usprawiedliwione, traktując fakt uprzedniego otrzymania przez uprawnione świadczeń odszkodowawczych jako element wpływający ograniczająco na zakres w jakim obecne żądania powódek zostały uznane za usprawiedliwione.

Te opisane wyżej konsekwencje śmierci R. G. w sferze psychiki obydwu uprawnionych do zadośćuczynienia były brane pod uwagę, zważywszy na charakter rodzajowy roszczenia z art. 446 §3 kc, przede wszystkim z punktu widzenia ekonomicznych konsekwencji zgonu dla jego najbliższych.

Skala i intensywność negatywnych przeżyć psychicznych związanych z bólem, poczuciem osamotnienia, bezradności w przypadku A. G. (1) oraz dyskomfortu w kontaktach z rówieśnikami, poczucie bycia, - wobec braku ojca z którym było się silnie, mimo dziecięcego wówczas wieku związanym - gorszą od innych i w związku z tym zamykanie się na otoczenie szczególnie w okresie dojrzewania kiedy potrzeba otwartości i kooperacji społecznej jest szczególnie ważna dla właściwego ukształtowania się psychiki młodego człowieka usprawiedliwia przyjęcie, że kwoty 30 000 złotych na rzecz każdej z powódek tytułem rekompensaty krzywdy jaka wywołał śmierć ojca i męża, przyznane orzeczeniem Sadu I instancji, spełniają w sposób prawidłowym kompensacyjną funkcję zadośćuczynienia.

Nie są to przy tym sumy nadmierne ani zaniżone w taki sposób by można było mówić o ich rażącej niewspółmierności w porównaniu z rzeczywistymi wymiarami krzywd, których wyrównaniu zadośćuczynienie ma służyć. Tylko natomiast w takim przypadku Sądowi II instancji przysługiwałoby uprawnienie do modyfikowania, w ramach kontroli instancyjnej, wysokości tego rodzaju świadczeń, określenie wysokości których zostało pozostawione przez ustawodawcę sędziowskiemu uznaniu. Tylko bowiem w takiej sytuacji można by bowiem uznać, że doszło do nieprawidłowego zastosowania przez Sąd niższej instancji norm prawno materialnych [w tym wypadku art. 448 kc w zw z art. 24 §1 kc]

Nie ma także racji ubezpieczyciel sprawcy wypadku gdy kwestionuje zastosowanie przez Sąd I instancji, w ramach rozstrzygnięcia o kosztach procesu, normy art. 102 kpc w odniesieniu do obowiązku powódek w zakresie zwrotu stronie pozwanej części kosztów procesu.

Nie nałożenie na nie tego obowiązku, wbrew odmiennemu zapatrywaniu apelującego wyrażonym w omawianym zarzucie, znajduje swoje uzasadnienie nie tylko w tym, że już uprzednio ich sytuacja dochodowa oraz osobista została oceniona przez Sąd I instancji jako taka, która uzasadnia skorzystanie przez nie z wyjątkowego w zakresie stosowania, dobrodziejstwa zwolnienia od kosztów sądowych w całości. Przemawia za poprawnością stanowiska Sądu także zarówno charakter roszczeń dochodzonych pozwem jak i usprawiedliwione przeświadczenie powódek o ich merytorycznej zasadności, nawet w o ile ich rozmiar okazał się być istotnie zawyżonym. Wszystko to dawało

podstawę Sądowi I instancji aby sięgnął , przy rozstrzygnięciu o tym obowiązku pokrzywdzonych do normy art. 102 kpc nie podstawie której kosztami należnymi stronie przeciwnej ich nie obciążył .

Nietrafna jest również apelacja powódek.

Analiza motywów jakimi posłużyły się one by uzasadnić wniosek o zreformowanie orzeczenia Sądu I instancji wskazuje , że w istocie powtórzyły one twierdzenia , które powoływały już w toku postępowania rozpoznawczego przed Sądem Okręgowym , nie przytaczając żadnych dodatkowych , mogących wskazywać na to , iż zasądzenie na ich rzecz kwot po 30 000 złotych tytułem zadośćuczynienia świadczyć miało , iż sumy te są rażąco zaniżone nie rekompensując rzeczywistego rozmiaru uszczerbków niemajątkowych wywołanych tragicznym zgonem R. G. .

Nie można zatem zasadnie mówić o tym , iż tym samym Sąd Okręgowy dopuścił się przy wydawaniu wyroku naruszenia normy art. 448 kc w zw z art. 24 §1 kc.

Jak wskazano wyżej sumy przyznanych na ich rzecz świadczeń uwzględniają wszystkie okoliczności faktyczne ustalone przez Sąd doniosłe dla określenia rzeczywistego wymiaru krzyw jakich doznamy w następstwie śmierci męża i ojca.

W odniesieniu do A. G. (1) z ustaleń tych wynika , że jakkolwiek w czasie nieodległym od wypadku żona zmarłego ciężko przeżywała jego utratę , okres żałoby przebiegał u niej dłużej niż u innych w tego rodzaju przypadkach z uwagi na szczególnie silną więź z mężem , który - także z uwagi na jej stan zdrowia powiązany ze stwierdzoną niepełnosprawnością był dla niej szczególnie oparciem w życiu codziennym.

Z biegiem czasu jednak te negatywne konsekwencje w sferze jej psychiki wygasły , nie stojąc na przeszkodzie w ukończeniu przez powódkę studiów, zmianie miejsca pracy czy miejsca zamieszkania , połączonego z zakupem mieszkania. Powódka na tyle otrząsnęła się z przeżytej traumy , że planowała nawet związać się z nowym parterem którym to planom sprzeciwiła się córka.

Obecnie , po upływie niemal dziesięciu lat od daty wypadku następstwa te , jak wynika z opinii biegłego psychologa przeprowadzonej w sprawie, chociaż nadal obecne nie wpływają negatywnie na codzienne życie A. G. (3). Gdy do tego dodać , że część tych negatywnych przeżyć żony zmarłego zostało już zrekompensowanych poprzez stosowne podwyższenie świadczeń otrzymanych przez nią od ubezpieczyciela sprawcy wypadku oraz przyznanych przez Sąd Okręgowy w Kielcach orzeczeniem w sprawie I C 2065/05 , w ramach odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej , należy ocenić , iż kwota 30 000 złotych właściwie spełnia zasadniczą funkcję zadośćuczynienia jaką jest wyrównanie doznanej przez nią krzywdy. Z całą pewnością nie jest ona świadczeniem rażąco zaniżonym , co dawałoby podstawę do korygowania jego wysokości przez Sąd II instancji.

Tak samo należy ocenić wysokość świadczenia przyznanego z tego samego tytułu córce zmarłego A. G. (2).

Bezpośrednio po wypadku, mając trzy lata z uwagi na stopień swojego rozwoju psychofizycznego nie odczuwała negatywnych konsekwencji braku ojca tak jak to miało miejsce w przypadku matki. Dopiero z biegiem czasu następstwa te były u niej bardziej widoczne przejawiając się w poszukiwaniu wzorca osobowości by następnie przełożyć się na niechęć do poszukiwania towarzystwa rówieśników oraz poczucia deprecjacji swojej wartości w porównaniu z nimi , pochodzącymi z rodzin pełnych.

Na ten stan nałożyły się konsekwencje psychiczne związane z przeżywanym okresem dojrzewania.

Także i w odniesieniu do córki zmarłego nie można nie uwzględnić , że część następstw psychicznych braku ojca zostało już zrekompensowanych poprzez przyznanie świadczeń odszkodowawczych do których przyznania podstawą była norma art. 446 §3 kc a także i to , że zarówno poprzednio jak i aktualnie sytuacja osobista powódki nie wiązała z korzystaniem przez nią ze specjalistycznej pomocy psychologicznej czy psychiatrycznej, której , co także wynika z opinii biegłego psychologa , nie podejmowała.

Z podanych wyżej przyczyn , w uznaniu apelacji stron za nieuzasadnione , Sąd Apelacyjny orzekł o ich oddaleniu , na podstawie art. 385 kpc w zw z art. 448 §1 i 24 §1 kc.

Oddalenie obydwóch środków odwoławczych zdecydowało o wzajemnym zniesieniu pomiędzy stronami kosztów postępowania apelacyjnego o którym Sąd II instancji orzekł na podstawie art. 100 kpc w zw. z art. 108 §1 i 391 §1 kpc.